

"DE TINKOERIER"

Mededelingenblad Nederlandse TinVereniging

Jaargang 2, nummer 2, december 1994

NEDERLANDSE TINVERENIGING OPGERICHT 27 MAART 1993

Bestuur

J.F.H.H. Beekhuizen	Voorzitter
J.E. Wustenhoff	Secretaris
H.J.J. Leenen	Penningmeester
L.J. Begheyn	Bestuurslid
B. Dubbe	Bestuurslid
H.B. van Wijk	Bestuurslid

Redactie "De Tinkoerier"

B. Dubbe	Hoofdredacteur
J.F.H.H. Beekhuizen	Redacteur
J.E. Wustenhoff	Redacteur
Mevrouw A. Bochove	Beeldredactrice

Adres redactie

E. Tesschenmacherstraat 56
7415 CV Deventer

Adres secretariaat

Koppelland 11
1391 EV Abcoude

Adres penningmeester

Oosterpark 46
1092 AN AMSTERDAM

Bankrelatie

ABN AMRO Bank N.V.	
Rekeningnummer	48.69.34.691
Postgironummer van de bank	2391

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1. INHOUDSOPGAVE	1
2. BESTUURSMEEDEDELINGEN	2
3. VERSLAG LEDENBIJEEENKOMST AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM	3
4. UIT HET LEVEN VAN EEN BOSSCHE TINNEGIETER T. KOOYMAN	4
5. EEN TINNEN DRAAGFLESJE J.E. WUSTENHOFF	6
6. TINMERKEN J.F.H.H. BEEKHUIZEN	9
7. DE VORMEN EN GEREEDSCHAPPEN VAN DE ROTTERDAMSE TINNEGIETER ANDRIES VAN DUVELAND IN 1793 B.DUBBE	12
8. EEN "GOED"GEKEURD TINNEN BORD D. DIJS	20
9. EEN CHRISMATORIUM J.F.H.H. BEEKHUIZEN	22
10. LITERATUUR OVER TIN H.B. van WIJK	24
11. VRAAG en ANTWOORD J.E. WUSTENHOFF	26
12. INGEZONDEN BRIEF T.J. DANGIS	27

ISSN: 1380-1082

Copyright 1994

"Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur en redactie".

De Nederlandse TinVereniging

BESTUURSMEDDELINGEN

De 1995 voorjaarsbijeenkomst zal plaats vinden op:
zaterdag 1 april 1995 in het Noordbrabants Museum te
's Hertogenbosch, Verwersstraat 41. Aanvang: 12.00 uur.

Er is nog een klein aantal leden die zijn/haar contributie 1994 nog niet betaald heeft. Wij verzoeken deze leden dit omgaand te doen.

Begin 1995 zullen alle leden een acceptgiro ontvangen voor de contributie 1995. Spoedige betaling hiervan wordt ten zeerste op prijs gesteld.

Besloten is aan leden waarvan op 15 juni 1995 de contributie nog niet binnen is geen Tinkoerier meer te sturen.

Zoals tijdens de ledenbijeenkomst van 29 oktober jl. reeds besproken, is een contributieverhoging noodzakelijk gezien de te verwachten kosten voor de geplande expositie. Tijdens de bestuursvergadering van 24 november jl. is daarom besloten de contributie met ingang van 1 januari 1995 te stellen op f 75 per jaar.

Zoals u zult zien, bevat deze Tinkoerier weer een keur aan interessante artikelen. Om de omvang van ons blad op het huidige niveau te kunnen blijven handhaven, dient de redactie echter meer artikelen van de leden te krijgen. Op dit moment drijft het blad nog te veel op de artikelen van slechts een klein aantal medewerkers, een situatie die op den duur uiteraard problemen in de continuïteit zal gaan geven. Wij roepen daarom alle leden op kopij in te leveren. Mocht u problemen hebben bij het opstellen of uitwerken van uw artikel, dan is één van de redactieleden graag bereid u hierbij behulpzaam te zijn.

Uw artikel hoeft echt niet van hoge wetenschappelijke waarde te zijn. Ook een leuk verhaal hoe u aan een bepaald stuk uit uw verzameling bent gekomen of waarom u speciaal tin bent gaan verzamelen, kan voor andere leden interessant zijn. Van de vragenrubriek wordt nauwelijks gebruik gemaakt. Toch moeten er genoeg leden zijn die stukken in hun verzameling hebben waarover ze eigenlijk maar heel weinig weten.

De vragenrubriek is de mogelijkheid om hier meer over aan de weet te komen!

HET BESTUUR WENST U GOEDE KERSTDAGEN
EN
EEN VOORSPOEDIG EN GEZOND 1995

**VERSLAG LEDENBIJEENKOMST
AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM
d.d. 29 OKTOBER 1994**

Aanwezig: 37 leden en introducés.

De voorzitter opent de bijeenkomst om 11.40 uur en heet de aanwezigen welkom. De ruime opkomst stemt hem tot tevredenheid.

Met verwijzing naar het bepaalde in de statuten vraagt de voorzitter dispensatie voor het feit dat de jaarvergadering pas thans gehouden wordt. Deze dispensatie wordt door de vergadering verleend.

Medegedeeld wordt verder dat het in de bedoeling ligt de contributie m.i.v. 1995 per acceptgiro te gaan innen. Ook wordt medegedeeld dat het bestuur overweegt de contributie per 1 januari 1995 te verhogen. Deze verhoging is noodzakelijk voor de financiering van de geplande tentoonstelling. Mededelingen over dit punt zullen in de komende Tinkoerier volgen (zie pagina 2).

Het financieel verslag 1993, het verslag van 1993 van de secretaris alsmede de begroting voor 1995 worden goedgekeurd.

Als leden van de kascommissie 1994 worden aangezocht de heren Horneman en Groenendijk, als reserve de heer Erenst. Genoemde personen gaan hiermede akkoord.

In verband met de vele te verrichten werkzaamheden ten behoeve van de tentoonstelling vraagt de voorzitter vrijwilligers zich hiervoor aan te melden. Uit de vergadering komen nog geen directe aanmeldingen naar voren. Later zal zich de heer Erenst aanmelden. De heren Horneman en Kooijman hadden zich al bij een eerdere gelegenheid gemeld.

De secretaris geeft hierna een toelichting op de veilingvoorwaarden zoals vastgesteld voor de te houden verenigingsveiling. Daar er geen verder mededelingen of vragen meer zijn, sluit de voorzitter het officiële gedeelte van de bijeenkomst om 12.00 uur.

Hierna houdt de heer Tony Dangis een interessante lezing over Vlaams tin. Hij behandelt voor een belangrijk deel gebruiksartikelen die in Nederland niet of nauwelijks in tin voorkomen. Aan de hand van dia's wijst hij de aanwezigen op opvallende details.

Na afloop van de lezing is er gelegenheid om, bij een drankje, de door de leden meegebrachte voorwerpen te bespreken. Hierbij worden o.a. getoond een grote Franse kan, een tappit-hen, een Bossche boterbus, een gortkoker, een kandelaar en twee zuigflesjes. De laatste drie objecten waren bodemvondsten.

Na de gezamenlijke koffietafel hield de heer Bé Dubbe een lezing over gebruiksartikelen in het burgelijk interieur in de 15e en 16e eeuw. Gebaseerd op gegevens verkregen uit boedelinventarissen en aan de hand van vele dia's werd een groot scala van huishoudelijke artikelen en beroepsgereedschappen behandeld. Tenslotte werd nog een toelichting gegeven op een aantal dia's met tinnen gebruiksartikelen. De lezing gaf een goed overzicht van een aantal dagelijkse gebruiksartikelen in de 15e en 16e eeuw.

Tot slot werd een kleine veiling gehouden. Ter tafel kwamen enkele tinnen voorwerpen en een twintigtal kavels literatuur.

UIT HET LEVEN VAN EEN BOSSCHE TINNEGIETER
T. KOOYMAN

In het Gemeente-archief van 's Hertogenbosch, oud stadsarchief, resolutie van de Schepenen van 25-1-1648, inventaris Van Zuylen A 47 f 29 v, vond ik het hierna volgende verslag met betrekking tot JACOB VAN OUWEN, een Bossche tinnegieter uit de 17e eeuw.

Ook een tinnegieter moest zich in die tijd aan de regels houden zoals die voor alle inwoners golden. Wanneer hij dat niet deed, riskeerde hij niet alleen een boete, maar zoals uit dit verslag blijkt, kon hij tevens een proces aan zijn broek krijgen.

Sabbati den 25 Januari 1648

"Is by den Heere Cattenburch geproponeert dat inde Visiteercamer door d'Heer Laurens van Berckel als Stadthouder was aengedient gesien te hebben dat Jacob van Ouwen borger ende tinnegieter opde Schapen Marct alhier, den groenroede Espendonck met vier Dienaers van den Heere Hoochschoth, vermits sy eenen hoop assen voor syn deur hadden bevonden, comende de boete affeijtschende achtervolgens de publicatie nu eenige dagen geleden opnieuws doen publiceren raekende het werpen van d'asse ende andere vuijlichkeiten opde straten, de Dienaers resisteerden, ende t'mes tegens hun getrocken hadde ende in huys ontcomen was ofte anders dat sy Van Berckel hem op het feijt gevat soude hebben, versoeckende dat Heeren Schepenen tot maintien van haer publicatie ende beweringen vande Justitie wilde ordre stellen. Ende dat naderhant gehoort waeren de Groenroede Espendonck met de voorschreven vier Dienaers, de welcke alle verclaerden dat doen sy de tinnegieter de boete affeysten hy antwoorden ick crijgh den braij van u altemael, ick schyt van u panden, ghij syt een hope schelmen ende dieven onder een, Ende alsoo Espendonck daer over belasten t'pant uijt syn huijs te halen over de boete, den selven tinnegieter om het panden te beletten was gespronge over de toonbanck ende de Dienaers met vuijsten geslagen ende feytelijcken tegens hun uijtgevallen was, ende dat de man int Gulde Vlies soo de Dienaers hem soude gevat hebben, over syne feijtelijscheijht ontset hadde ende den voorschreve Espendonck ende Dienaers gevraecht sijnde ofte den tinnegieter een mes hadde getrocken, verclaert hadde van neen, maer iet anders, niet wetende wat het was geweest.

Ende daer op binnen ontboden was geweest Jacob van Ouwen die claechde dat de Dienaers in syn huijs waeren gevallen staende in syn winckel om yet te vercopen ende sonder hem te seggen redenen waerom eenige schotelen ende ander tinnewerck uyt syn winckel wilden panden, twelck hij hadde getracht te beletten, seggende niet verschult te syn, maer soo hij in eenige boete vervallen was dat sulx hem moste verthoont werden, versoeckende over de violentie van by het haer getrocken te syn, ende het cleet van syn lijft gescheurt gelijk hy thoonde, recht over sodanighe personen.

Ende dat daernaey beyde te gelyck geconfronteert sijnde niet en was bevonden datter by den voorschreven Van Ouwen een mes was getrocken geweest blijvende beijde op haer vorighe gesustineerde staen, seggende de voorschreven Dienaers alhoewell geen asse recht voor de deure van de voorschreven Van Ouwen en lach echter naest aen syn deure, waer op de voorschreven tinnegieter hadde verclaert dat syn asse altijt op de achterplaetse op den mishoop wierde geworpen.

Waerop gedelibereert sijnde is goet gevonden dat den voorschreven Jacob van Ouwen promptelyck sal betaelen de peene bij de gemaecte Ordonnantie gestatueert ende bij de publicatie bekent gemaect, ende aengaende t'exces van de resistentie aen de Dienaers gepleecht dat de Officier sijne actie tegens de voorschreven Jacob van Ouwen wil institueren dat daer op recht ende Justitie naer behoren sal werden geadministreert.

Is naderhant den Heere Van Berckel in Collegie binnen gecomen ende naer de resolutie op syn voorschreven te kennen gevende gevraecht den welcken de voorschreven resolutie is bekent gemaect die daer over niet wel te vreden sijnde uijt het Collegie vertrock, seggende indien Heeren Schepenen over sodanige resistentien van Justitie niet anders en gelieftden te resolveren dat hij syn selven ende Dienaers niet in perijckel wilde stellen ende soude schrijven aen den Heere Hoochschouth om van syn ampt als Stadthouder ontslagen te werden, seggende oock op geen boete soude doen letten ende doen omgaen voor hij soude daer van andere reparatie hebben.

groenroede	=	gerechtsdeurwaarder
maintien	=	handhaven
violentie	=	gewelddaad
peene	=	boete
perijckel	=	gevaar

EEN TINNEN DRAAGFLESJE
J.E. WUSTENHOFF

In het Museum Mr Simon van Gijn te Dordrecht bevindt zich het hieronder afgebeelde flesje (afb. 1).

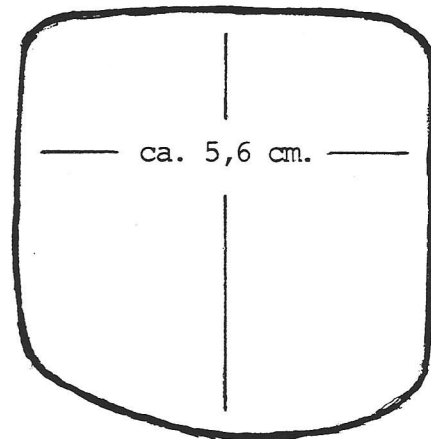
De gegevens van het flesje zijn als volgt:

datering : 15e eeuw
materiaal : tin met ijzeren hengel
maten : h. 18,7 cm, doorsnee lichaam 13,6 cm,
doorsnee hals boven 5 cm, onder 3 cm.
wanddikte : 0,35 cm
merken : twee merken op de hals, waarvan één wellicht
een (stads)wapen en het ander een hamer(?).

Het flesje is een bodemvondst, is puntgaaf en heeft een mooi goudkleurig patina. Het lichaam is schijfvormig met enigszins bolle, lensvormige wanden. De naar boven toe breder wordende hals is ca. 6 cm hoog. Zowel links als rechts van de hals is op de schouders een tongvormig stukje tin met ronde oogjes gesoldeerd, waarin een gesmeed ijzeren hengel met afgeplatte rechthoekige uiteinden bevestigd is.

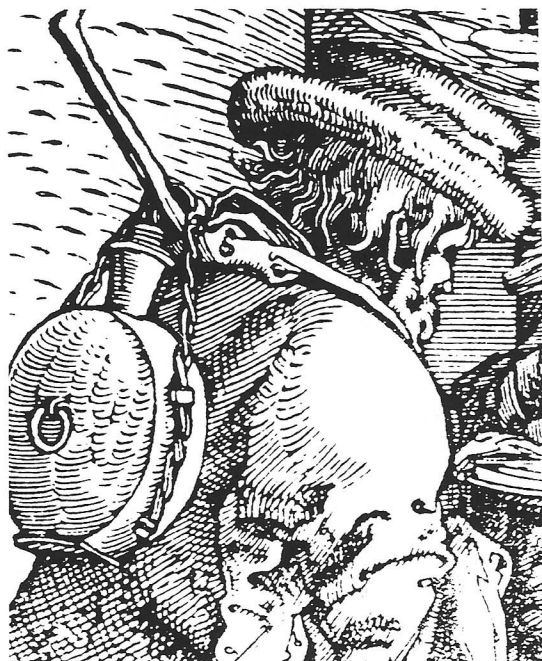
afb. 1: Draagflesje

afb. 2: "Ploegijzervoet"

Het flesje heeft een massieve voetplaat met afgeronde hoeken, aan de achterzijde enigszins rondlopend en zowel aan voor- als achterzijde iets oplopend, een zgn. "ploegijzervoet" (afb. 2) ¹⁾.

Op de achterzijde van het lichaam is een driehoekig stukje aangebracht. Oorspronkelijk heeft hier een beweegbare ring aangezeten, die diende om bij het leeggieten van de fles de onderzijde mee omhoog te houden (afb. 3).

afb. 3:
"De H. Familie bij de fontein" (detail)²⁾

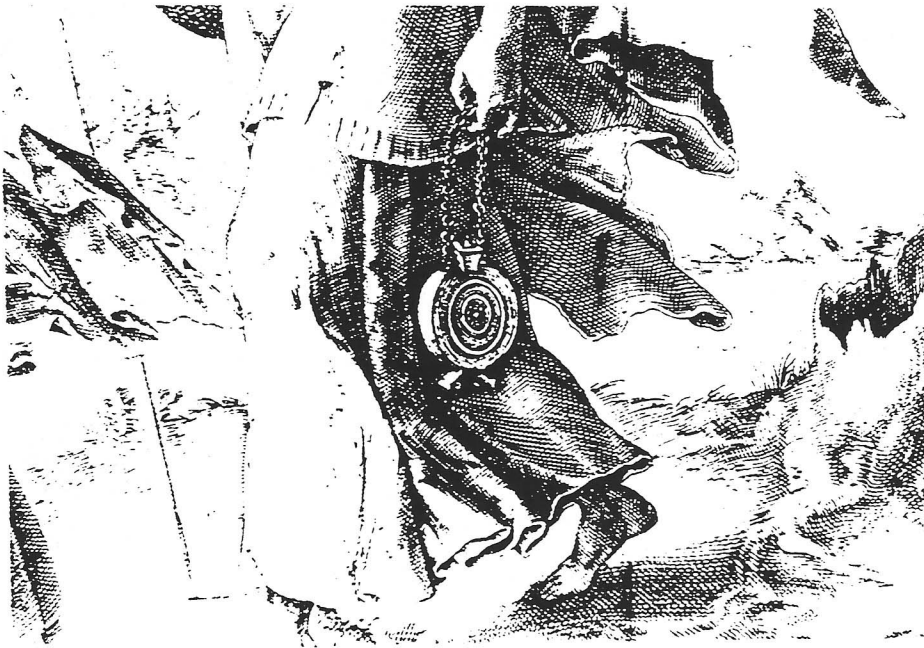
Albrecht Altdorfer
(voor 1480 - 1538)

Als versiering zijn zowel op de voor- als op de achterzijde van het lichaam twee concentrische groeven van enkele millimeters breedte aangebracht. Het flesje kon worden afgesloten met een losse (houten?) stop.

Hoewel deze flessen vaker voorkomen, vooral de grotere modellen, zijn ze meestal niet voorzien van een ijzeren hengsel maar alleen van twee ogen op de schouders. Door deze ogen ging een riem of band, waarmee de fles over de schouder gedragen kon worden. Hoewel het bij het onderhavige flesje met wat moeite wel mogelijk geweest zou zijn, is een smalle band of touw door de ogen te halen, is dit zeker niet de bedoeling geweest. Het is bewust gemaakt om in de hand aan het hengsel te worden gedragen (afb. 4).

Deze flessen worden meestal als veld- of pelgrimsfles beschreven, waarbij de veldfles dan gezien moet worden als een fles die meegenomen werd op reis. Dit exemplaar zal nooit als zodanig bedoeld zijn geweest, het zou veel te onpraktisch zijn om gedurende een lange voetreis of soms maanden durende pelgrimstocht met een fles in de hand te moeten lopen. Ook de inhoud is daarvoor te beperkt.

Het zal als draagflesje gediend hebben, bijvoorbeeld om mee te nemen bij werkzaamheden op het land. Het tin heeft dan nog het voordeel dat de inhoud - warm of koud - vrij lang op temperatuur blijft.

afb. 4: "De geschiedenis van Ruth" (detail)²⁾ -
Hendrick Goltzius (1588-1617)

Het verschil tussen de veld- of pelgrimsflessen en de draagflessen is te zien aan de vorm van de ogen. Bij de echte veldflessen, die met een riem of band over de schouder werden gedragen, zijn de ogen praktisch altijd rechthoekig, direct op het lichaam van de fles aangebracht en is de opening evenwijdig aan het fleslichaam ³⁾.

Bij de draagflesjes, zoals het Dordtse exemplaar, zijn de ogen rond en staat de opening dwars op het lichaam.

Het flesje is sinds kort opgenomen in de opgestelde collectie van het museum en wel, tezamen met wat ander tinwerk, in de grote glazen kast in de keuken.

Noten

1. Verster, A.J.G., Tin door de eeuwen, blz. 86.
2. Gegevens ontleend aan: Boymans-Van Beuningen Documentatie-systeem Pre-industriële Gebruiksvoorwerpen [c] 1989.
3. zie o.a.
Dubbe, B., Tin en tinnegieters in Nederland, 1978. Blz. 114, afb. 59 & 60.
Ruempol, A.P.E. & van Dongen, A.G.A., Pre-industriële Gebruiksvoorwerpen 1150-1800, Rotterdam. Blz. 98 & 152.

TINMERKEN J.F.H.H. BEEKHUIZEN

Onlangs kocht ik een nieuw tinboek dat geschreven is door Maurice Lorenzi. Het betreft een proefschrift dat hij geschreven heeft ter gelegenheid van zijn promotie aan de Universiteit in Luik en draagt de titel: "La poterie d'étain à Liège de la fin du XVIIe du XIXe siècle". Omdat ik de gewoonte heb tinmerken die in een nieuw boek voorkomen zo veel mogelijk op de computer te zetten, ben ik direct aan het werk gegaan.

Daardoor kwam ik op een gegeven moment de merken van de tinnegieter S. Gadet tegen. Deze zijn door de schrijver als volgt beschreven (afb.1 en 2)¹⁾.

afb. 1.

Een gevleugelde engel, gekleed in een lange mantel. In de rechterhand een zwaard en in de linkerhand een weegschaal. Aan weerszijden van de engel is de datering 1807, verdeeld, aangebracht. Verder de vermelding S.Gadet.

Links aan de onderkant van de mantel staat een ster met vijf punten.

afb. 2.

Een gekroonde roos met een punt in het hart. In de band van de kroon staat de vermelding S. Gadet.

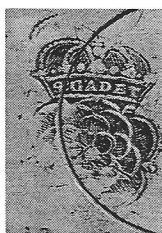
Omdat ik op dat moment een "Engelenkan" in mijn bezit had, waarvan ik vermoedde dat die dezelfde merken had, ben ik deze merken gaan vergelijken (afb. 9).

Aan de buitenkant van de bodem zijn twee merken geslagen: links de gekroonde roos met in de band van de kroon de naam S.Gadet en in het hart van de roos een punt (afb. 3) en rechts een engelmerk met zwaard en balans en de datering [18]07.

Het cijfer 8 is in dit merk waarschijnlijk met opzet weggekrast.

Onder het engelmerk is nog duidelijk het restant van de plaatsaanduiding Maastricht te zien, namelijk "...ICHT".

Ook links van de mantel is een vijfpuntige ster aanwezig, die voorkomt in het wapen van Maastricht (afb. 4).

afb. 3.

afb. 4.

Gaan wij nu te rade bij B. Dubbe, "Tin en Tinnegieters in Nederland" op bladzijde 365, dan staan daar twee tinnegieters met de naam Gadet vermeld ²⁾.

- Hendrik Clemens Gadet (geboren ca. 1781 en wonende in de Brugstraat 415 in 1825);
- La veuve Gadet (geboren ca. 1758; zij had in 1801 drie kinderen en woonde toen in de Grand Staat 8).

B. Dubbe heeft van deze tinnegieters geen merken afgebeeld en S. Gadet wordt ook niet vermeld.

De vraag rijst nu of er zowel in Luik als in Maastricht een tinnegieter S. Gadet voorkomt, die hetzelfde merk gebruikt heeft. Dit lijkt niet aannemelijk en wij kunnen dan ook aannemen dat de tinnegieter S. Gadet uit Maastricht afkomstig is. Zeker aan de hand van het feit dat het engelmerk op de kan de stadsaanduiding Maastricht heeft.

Waarschijnlijk is hij een van de drie kinderen van La veuve Gadet, waarvan er een in 1807 zijn meesterproef heeft afgelegd.

Nog twee andere merken in het boek van M. Lorenzi vragen extra aandacht (afb. 5 en 6)³⁾.

Zij laten ook een engel met zwaard en balans zien en een gekroonde roos met de datering 169[.]. Beide merken zijn voorzien van de gietersinitialen "HD".

afb. 5.

afb. 6.

Nog maar eens B. Dubbe opgeslagen en dan vind ik bij Maastricht op bladzijde 366 en onder figuur 469 en figuur 470 twee dezelfde, doch hier niet geïdentificeerde, merken ⁴⁾.

Ook hier heeft het engelmerk aan de onderzijde de plaatsnaam-aanduiding Maastricht en is nog "TRICHT" te zien (afb. 7). Verder heeft het roosmerk ook de datering 1696 (afb. 8).

afb. 7.

afb. 8.

Ook hier kunnen wij dus concluderen dat dit merk met de initialen "HD" aan Maastricht toegeschreven kan worden.

Waarschijnlijk heeft Maurice Lorenzi de merken, die hij beschreven heeft in zijn werk, op objecten gevonden, waarbij de merken gedeeltelijk weggesleten zijn.

Noten

1. M. Lorenzi
La poterie d'étain à Liège de la fin du XVIe du XIXe siècle, Luik 1980/1981, pag. 81, nummer 82 en 83.
2. B. Dubbe
Tin en Tinnegieters in Nederland, Lochem 1978, pag. 363.
3. M. Lorenzi
La poterie d'étain à Liège de la fin du XVIe du XIXe siècle, Luik 1980/1981, pag. 81, nummer 84 en 85.
4. B. Dubbe
Tin en Tinnegieters in Nederland, Lochem 1978, pag. 366, fig. 469 en 470.

afb. 9.

**DE VORMEN EN GEREEDSCHAPPEN VAN DE ROTTERDAMSE TINNEGIEETER
ANDRIES VAN DUYVELAND IN 1793
B. DUBBE**

Op 2 maart 1793 stierf te Rotterdam de tinnegieter Andreas of Andries van Duyveland. Hij werd in 1725 geboren als zoon van Hendrik van Duyveland en Johanna van Veen. In 1754 trouwde hij met Ida Collemans. Meester Andries was een belangrijk tinnegieter, die dikwijls tot hoofdman van het gilde werd benoemd, namelijk gedurende de periodes 1761-'63; 1768-'70; 1774-'76; 1780-'82 en van 1785-1791. Hij liet vijf dochters en een zoon Carel Isaac na. Deze laatste, die in 1771 werd geboren, werd de opvolger in de tinnegieterij van zijn vader. Om dit mogelijk te maken werd op 10 juli 1793 volledige handlichting verkregen van de Staten van Holland en Zeeland ¹⁾.

De tinnegieterij had Andries van Duyveland, de tweede in een generatie van tinnegieters, die begonnen was met zijn vader Hendrik (1698-1746), geen windeieren gelegd. Tot zijn bezittingen behoorden een huis aan de Botersloot, hoek Klaversteeg, getaxeerd op f 5500.--, een huis aan de Wildezeesteeg gevalueerd op f 1100.-- en twee huizen aan de Zwijnestraat (Leuvehaven - Schiedamsedijk), op de sterfdatum waard f 2900.--. Daarnaast bezat hij enige rentebrieven, waarvan de koerswaarde op de sterfdatum f 1001.-- bedroeg en tenslotte was er de tinnegieterij met haar vormen, voorraden, vorderingen en contante gelden.

Het totaal der baten van de nalatenschap bedroeg de voor die tijd aanzienlijke som van f 17130.16.4. Daarop kwam in mindering een nog aan vijf kinderen uit te keren som in het totaal groot f 3055.--, om de reeds betaalde huwelijksgift aan de dochter Hendrica te evenaren. Daarnaast waren er nog zakelijke en privé schulden ter grootte van f 468.8.4. Het saldo van de nalatenschap bedroeg derhalve f 17130.16.4 minus f 3523.8.4 is f 13607.8.- ²⁾.

De vormen, de gereedschappen het ruwe en oud tin werden getaxeerd door de Rotterdamse tinnegieters Johannes Bogaert (1759-1810) en Nicolaas Timmer (1769-1825), die op het moment van de taxatie hoofdlieden van het tinnegietersgilde waren. Deze lijst van koperen en tinnen vormen, van ruw en oud tin alsmede van de gereedschappen laten wij hier volgen omdat het een goed beeld geeft van hetgeen er zoal in een tinnegieterswerkplaats aanwezig was.

	ge- wicht	prijs st.	gld.	st.	penn.
platvormen en 3 bordvorm	59,5	7	20	16	8
1 groot, 1 kleijn kinderbakje	21,5	10	10	15	
1 Stoop (vorm)	57,5	7	20	2	8
1 Wijnkanspint, halfpint, midse, halfje	73,5	7	27	16	8
1 Sommelsdijksekan (vorm)	52	6,5	16	18	
1 Tapkan (")	23,5	7,5	8	16	4
De helft van een bierhalfje	6,5	8	2	12	
4 Bierkanvormen	118	7,5	44	5	
3 Boterpotten	54	7	18	18	
2 Bekers	39	7,5	14	12	8
3 Kroezen	15	8	6		
4 Komvormen, 3 deksels	60,5	6,5	19	13	4
1 1 Peerketel, 1 waterpotvoet	52	6,5	16	18	
2 Ketelvormen, waterpot (vorm)	84,5	8	33	16	
Kandelaarsvormen	44	7	15	8	
Dito tin	23	7	8	1	
1 Tafelkomfoort	21	6,5	6	16	8
1 Ronde doos	25	8	10		
1 Brandewijnkom en 5 oorvormen	13,5	7	4	14	8
2 Schoolkannetjes	39	6,5	12	13	8
18 Ronde tepotten, 14 deksels	245,5	7,5	92	1	4
3 Agtkante dito	47,5	6,5	15	8	12
3 Tregters	13	12	7	16	
20 Lepelvormen, 4 vorkvormen	73,5	9	33	1	8
1 Peperbos	7,5	12	4	10	
4 Inktkokers en toebehoren					
meest tin	61	8	24	8	
1 Worsthoren, 1 speijsehoorn, domper en profyter	14	9	6	6	
2 Hoetjes	4,5	8	1	16	
3 Zoutvaten	15	8	6		
1 Quispetoor en mosterpot en tebos, 1 hals van melikan	40	6,5	13		
Defecte vormen	107,5	6,5	34	18	12
Coffikan en ketel enz. tin	84	7	29	8	
2 Halsen, 3 voeten, 3 doppen van tuyten	22,5	10	11	5	
1 Comfoort en comform	43,5	7	16	19	8
Vormen loot	114	2	11	8	
Poppegoed vormen	210,5	12	126	6	
Dito die niet gebruikt worden	61,5	6,5	19	19	12
Dito tin	988	7	345	16	
Hengels en storten	32	8	12	16	
Vormen tin en patroonen	24,5	7	8	11	8
Goederen daer aan gewerkt is	249	9	112	1	

	ge wicht	prijs st.	gld.	st.	penn.
Huurtin Engels en uythang- borden	527	7	184	9	
Huurtin, roostin	269	6	80	14	
" " , keurtin	32,5	5	8	2	8
" " , 4 ondersteken		18	3	12	
" " , 56 messen		1	2	16	
Gegoten tin Engels	215,5	7,25	78	2	6
" " Roostin	60	6,25	18	15	
" " Keurtin	29,5	5,25	7	14	14
Tin aan staven ongeloyeert	194		106	14	
" " " oud Engels	736,5	7	257	15	8
" " " out Roostin	207	6	62	2	
" " " " Keurtin	517	5	129	5	
" " " uytbrandsel	770	5	192	10	
Oudt tin Engels	327,5	7	114	12	8
" " Roostin	170,5	6	51	3	
" " Keurtin	144	5	36		
" Koper	19,5	6,5	6	6	12
" Soldeer	17	3	2	11	
" Loot	199,5	2	19	19	
Gegoten soldeer	11	4	2	4	
Glans	4	16	3	4	
Regulus	4	12	2	8	
Piauter	2	5		10	
1 Kopre staefvorm	13	6,5	4	4	8
5 Ysere do (<i>dite</i>)	78	0,5	1	19	
83 Stukken geijkt lootgewicht	57,5	2,5	7	3	12
Yser dito	102	0,25	1	5	8
Radt Bank en blokken, slijp- steen en bak			20		
1 Schroeff			2		
54 Schaafmessen en bruijneren			1		
22 Vijlen en raspen				10	
3 Schaeren, 2 nijptangen				10	
1 Handschroef en wetsteenen				10	
3 Aambeelden, 7 hamers			1		
1 Hol en hamer			2	10	
62 Draaij ijzers, 3 bruijneren			1	10	
1 Letterbort defect			1		
1 Handwagen			3		
1 Huijv			4		
1 IJsere pot, 5 gietlepels,				12	
3 bouten				6	
1 Mande hegten				8	
2 Balanse en schalen			8		
83 Ooren van trekpotten			4		
26 Kl. kopre kraantjes			3	18	
8 Coffikansooren			2		
4 Ketelhegten, 20 stelen			1		
36 Knopjes, 20 duympjes			1		
6 Booren, 4 scharijnen				6	
Totaal					
			<u>2698.</u>	<u>9.</u>	<u>8</u>

In de eerste kolom is het gewicht in ponden vermeld, waarbij er op moet worden gewezen, dat het toenmalige pond ongeveer 490 gram zwaar was en bovendien nog per stad enigszins kon afwijken.

In de tweede kolom is de prijs per pond opgegeven in stuivers en in de drie laatste kolommen de waarde in geld gespecificeerd in guldens, stuivers en penningen. Het totaalbedrag bedroeg volgens de lijst van de taxatie f 2710.17.12.

Het verschil met de telling van de hiervoor vermelde lijst bedraagt f 2710.17.12 minus f 2698.9.8 = f 12.8.4.

Achteraf constateerde men toen ook al dat de telling niet geheel juist was. Men kwam op een verschil van f 12.2.8.

Indien de lijst wat nader wordt bekeken, valt een aantal termen op die enige uitleg behoeven en op bijlage I zullen worden besproken.

Zoals in het begin reeds werd aangeduid is de inventarislijst een opsomming van:

1. de vormen
2. de voorraad tin
3. de hulpmaterialen
4. de gereedschappen

Wat de vormen betreft kan opgemerkt worden dat er behalve loden en koperen ook tinnen exemplaren waren o.a. bij het "poppegoed". Juist voor het vervaardigen van dit kinderspeelgoed waren tinnen vormen uitermate geschikt, omdat daarin heel zuiver en gedetailleerd werk kon worden gemaakt. Het overige vormenbestand had betrekking op de producten die tot het gewone assortiment van een tinnegieter placht te behoren als kannen, bekens, schotels en borden, thee- en koffiekannen, zoutvaatjes, ketels en komforen en kandelaars, om maar enige voorbeelden te geven.

De voorraden, uitgezonderd de voorraad gereedproduct, bestonden uit:

	ponden	waarde
halffabrikaat	249	f 112. 1.-
huurtin	828,5	f 273. 5.8
gegoten tin	305	f 104.12.8
tin aan staven	2424,5	f 748. 6.8
oud tin	642	f 201.15.8

	4449	f 1440. 1.8

Tot de hulpmaterialen moeten o.a. worden gerekend koper en lood, dat diende om het tin te "breken" d.w.z. het moest aan het tin worden toegevoegd om de nodige hardheid te verkrijgen. Door meer of minder ervan te gebruiken verkreeg men verschillende kwaliteiten tin.

Glans of glats is te vergelijken met hetgeen tegenwoordig een smeltpreparaat wordt genoemd. "Ende es de glats van zulcken aert, dat het de traecheyt van de tinne voortstout (voortstuw in de vorm) ende snelder off scarper doet lopen off vlieten"

³⁾

Piauter of spiauter oftewel zink werd gebruikt om het tin te zuiveren. Tot de hulpmiddelen moeten ook gerekend worden de koperen kraantjes voor de koffiepotten, de houten oren voor de trekpotten en houten knopjes voor de deksels.

De gereedschappen kunnen worden onderverdeeld in benodigdheden voor het gieten en materialen voor het bewerken en afwerken van de gietstukken. Voor het gieten beschikte Duyveland over een koperen pot waarin het metaal werd gesmolten alsmede over gietlepels. Bovendien horen hiertoe de vormhegten, die dienden om de onderdelen van de vorm bij elkaar te houden. Voor het be- en afwerken waren er allereerst de rad- of draaibank met haar hulpstukken als blokken, waarin de af te draaien voorwerpen werden vastgezet en de draaiijzers. De bouten dienden om de onderdelen aan elkaar te solderen. Voor het hameren van platwerk waren er aambeelden en diverse hamers. Met behulp van de schaafmessen en bruyneerijzers, de vijzels en raspen werden de gietstukken afgewerkt en gepolijst. Een bankschroef, een slijpsteen, wetstenen, loden en ijzeren gewichten en weegschalen tenslotte completeerden de werkplaats.

Uit het grote aantal vormen voor "poppegoed" blijkt dat het vervaardigen van kinderspeelgoed een belangrijk onderdeel van het assortiment van Van Duyveland uitmaakte. Uit een bij de taxatielijst gevoegde voorraadlijst van dit onderdeel van zijn productie blijkt dat hij schoteltjes in allerlei maten goot, en verder haardplaatjes, hekjes, gladde potjes, beddeflesjes, beugelketeltjes, comfoortjes, keteltjes, diepe kommen, ronde blakers, tafelingen, bedpannen, vorkjes en lepeltjes, koffiekannetjes zowel "met pype als met krane", bierkannetjes met sneb, spaarpotten, visbakjes, kommetjes, peperbussen, wateremmers, zeepbakjes, vuilnisblikken, zoutvaatjes, doofpotten, spoelkommen, suikerschotels, wafelijzers, roosters, sauspannen, treeften, eierlepels, tangen, vergietjes, stoven, strijkijzers, geschulpte schoteltjes, tafeltjes etc.

In de achttiende eeuw kwam het steeds meer voor, dat tinnegieters, die bepaalde vormen niet bezaten, het daarmee gegoten product bij collega's bestelden. Er ontstond zo langzamerhand een handel in gereed product. Aanvankelijk zal deze handel een meer plaatselijk karakter hebben gehad, maar gaandeweg werd ook geleverd naar andere dorpen en steden. Van de Amsterdamse tinnegieter Arend Jan Coenen (ca. 1709-ca.1768) is bekend, dat hij zijn producten niet alleen in Nederland, maar ook in Duitsland afzette, o.a. te Dusseldorp, Emden en Wezel ⁴⁾.

In de debiteurenlijst van Van Duyveland komen o.a. de volgende tinnegieters voor: Van Es te Vlaardingen, Leendert van de Weele te Goes, de Weduwe Cornelis Rams te Rotterdam. Haar schuld werd afgeschreven wegens insolvabiliteit; A. Koster te Steenberg; A. Ponsioen te Hulst; A. Broerkerke te Leiden; J. van Waardenberg, wiens woonplaats niet is vermeld; A. Voorsluis te Den Briel; Van den Boogerd te Den Bosch. Er waren in die tijd verscheidene tinnegieters van die naam te Den Bosch werkzaam ⁵⁾; E.C. Verwoert te Nijmegen; J. van den Berg en F. Leeflang te Delft; J. Versluis te Fijnaart en G. Waage te Goeree. De vraag blijft of de aan collega-tinnegieters geleverde voorwerpen gemerkt werden met het meester-teken van Andries van Duyveland, of dat ze ongemerkt werden verzonden, opdat de koper ze met zijn eigen stempels kon merken. Dit laatste lijkt mij zeer wel mogelijk ⁶⁾.

Uit de hier besproken inventaris van Andries van Duyveland blijkt, dat hij een vrij grote tinnegieterij had, waar naast de normale producten van de tinnegieter ook veel "poppegoed" werd vervaardigd. Zijn gietwerk verkocht hij niet alleen te Rotterdam, maar zijn afzetgebied reikte van Nijmegen tot Zeeland.

NOTEN

1. GA Rotterdam, Not. Arch. 3431, nr. 1991, d.d. 13-12-1793.
2. Ibidem
3. B. Dubbe, Tin en Tinnegieters in Nederland, Lochem 1978, pag. 151.
4. Idem, Arend Jan Coenen, ambachtsman in een tijd van verval, Een achttiende-eeuwse tinnegieter en "fabrikant" van tinnen speelgoed te Amsterdam, in: Antiek, Jg. 5 (1970-'71), pag. 213-239.
5. T. Kooyman, De Bossche tinnegieter en zijn tin, een overzicht. 's Hertogenbosch 1984, pag. 103,104.
6. B. Dubbe, Zijn merken altijd betrouwbaar ten aanzien van de legering en de gieter?, in: De Tinkoerier, Jg. 1, nr. 2 (dec. 1993), pag. 12-15.

BIJLAGE I

Verklaring van enige termen.

Huiv

Dit is een tonrond gebogen kap, die over de handwagen kon worden geplaatst.

Hegten

IJzeren voorwerpen, waarmee de onderdelen van de vorm bijeen werden gehouden.

Hoedje

Een afneembaar in de kaarsenhouder rustend hol cilindervormig buisje zonder bodem, maar met aan de bovenzijde een kraag. In dit buisje rust de kaars. Is die opgebrand, dan kan het hoedje uit de kaarsenhouder worden genomen en kan het restant van de kaars gemakkelijk uit het hoedje worden verwijderd.

Profyter

Een uit zuinigheid geboren standaardje om er een stompje kaars geheel op te laten branden.

Pint

Een kanmaat met de inhoud van $\frac{1}{4}$ stoop, overeenkomende met een inhoud van wat minder dan een halve liter.

Piauter

Piauter of spiauter is een oude naam voor zink. De tinnegieter gebruikte dit metaal om het tin blank te maken en te zuiveren.

Regulus

Letterlijk "koninkje". Metaalkoning, dat is van alle smetten bevrijd metaal.

Stoop

Een kan met een inhoud van $\frac{1}{16}$ anker. In de middeleeuwen heette een dergelijke kan een Quartekan met een inhoud van ca. 1,8 liter. De precieze inhoud kon in de achttiende eeuw van plaats tot plaats verschillen. Door het zogenaamde "verkleinen der kannen" kon de overheid namelijk meer accijns innen (zie Dubbe, pag. 131, 132).

Sommeldijkse kan

Wat dit voor kan is, kon nog steeds niet worden vastgesteld.

Uytbrandsel

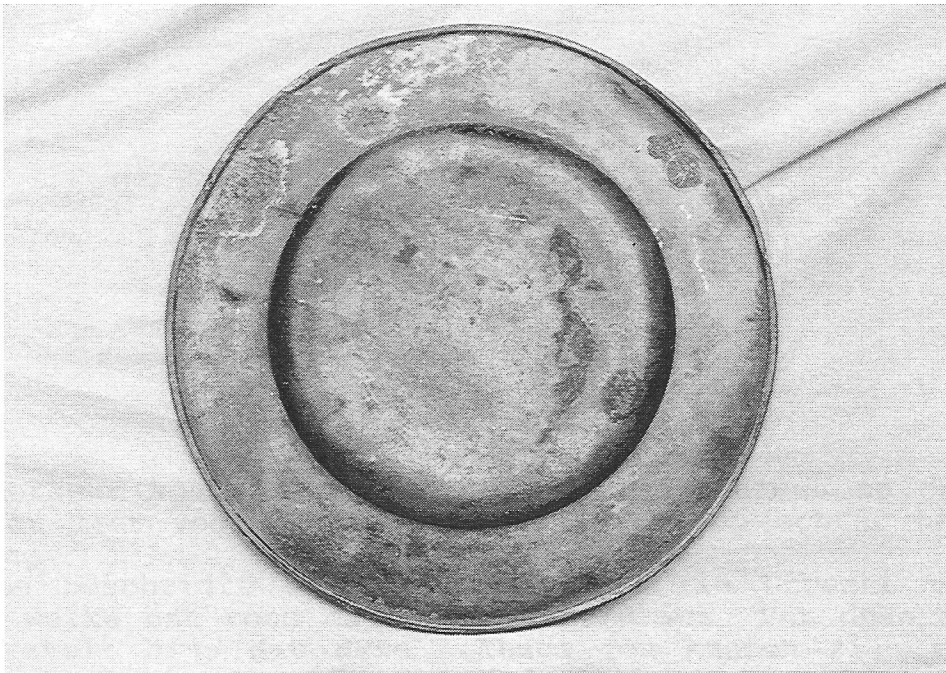
Bij de tinnegieter werd heel veel oud tin ingeleverd. Dit tinwerk was vuil en kon niet zonder meer worden gebruikt. Het moest worden gereinigd alvorens het opnieuw te kunnen gebruiken. Het uitbrandsel is het gereinigde tin (zie Dubbe, pag. 151).

Worsthoren

Een buisje met vrij grote diameter, dat aan de ene kant voorzien is van een trechtersvormig uiteinde, waardoor men gehakt vlees enz. in de worstdarmen stopt.

EEN "GOED"GEKEURD TINNEN BORD
D. DIJS

Een enkele jaren geleden te Utrecht bij baggerwerkzaamheden gevonden tinnen bord kan naar vorm en vondstomstandigheden zo rond 1600 worden gedateerd (afb. 1).

Bij veel tinwerk zijn ook de ingeslagen merken een belangrijke bron voor datering. Veel verzamelaars hanteren de vuistregel: vroeg tin hamerkeur, 17de/18de eeuw rooskeur en 18de/19de eeuw engelkeur.

Bij het Utrechtse bord wordt dit wat lastig, het is namelijk op de achterzijde van de rand gekeurd met een hamer, roos en engelkeur (afb. 2).

Linksboven staat een gekroonde hamer met daaronder een roos-keur met de initialen "I" en "O", rechts daarvan een engelkeur met de initialen "IVO" (tekening, afb.3).

Een hamerkeur komt in de Noordelijke Nederlanden na ongeveer 1575 niet meer voor ¹⁾. Utrecht vormde daarop echter een uitzondering.

B. Dubbe beschrijft de aankoop in 1592 in Utrecht van een schotel welke met roos en hamer gekeurd was. Van deze schotel veronderstelt hij, dat deze gekeurd zou kunnen zijn met het merk afgebeeld in fig. 37, pag. 106 een combinatie van hamer en roos ²⁾.

Dit merk is vrijwel gelijk aan het hamer/roosmerk op het Utrechtse bord uit de baggervondst.

De bijzondere situatie in Utrecht wordt nog eens bevestigd door een ordonnantie uit 1638 betreffende het aflopen van het hamertje als keurmerk ³⁾.

Zoeken we met de initialen "IO" en "IVO" in de lijst van Utrechtse tinnegieters, dan vinden we in de 17de eeuw Jacobus van Oostrom.

Het engelkeur zou dan het meesterteken van deze Jacobus zijn.

Alhoewel een exacte datering niet mogelijk is, zal het bord naar mijn mening toch van voor 1638 dateren.

Het is wel een bord waarvan men met recht kan zeggen dat het "goed" gekeurd is.

Noten

1. B. Dubbe, Tin en tinnegieters in Nederland, 2de druk 1978, pag. 104.
2. ibidem pag. 106, fig. 37.
3. ibidem pag. 376.

EEN CHRISMATORIUM
J.F.H.H. BEEKHUIZEN

Enige tijd geleden had ik een zeer interessant voorwerp in mijn bezit. In eerste instantie dacht ik te doen te hebben met een kelkje, annex chrismatorium, dat door een priester tijdens de reis gebruikt zou kunnen worden.

Na enig zoekwerk in Franse literatuur, met betrekking tot religieus tin, kwam ik tot de conclusie dat het hier een voorwerp betreft dat alleen gebruikt wordt als chrismatorium ¹⁾.

In de katholieke eredienst worden dergelijke voorwerpen gebruikt door priesters, die de doop, het vormsel of de laatste sacramenten toedienen.

Het eerste deel is namelijk een reservoir, waarin een sponsje met wijwater bewaard werd en het tweede gedeelte is het chrismatorium met daarin het originele staafje om de heilige olie uit het reservoir te krijgen.

In de boeken die ik geraadpleegd heb staan afbeeldingen van deze objecten, echter in een totaal andere vorm, meestal cilindrisch en niet zoals deze, in kelkvorm. Ook zijn de meeste van deze "reis"-benodigdheden voorzien van een kruisje. Hier echter ontbreekt het en er zijn ook geen sporen, die aangeven dat er een op gezeten heeft.

Hoogte	: 10 cm.
Doorsnede onder	: 6 cm.
Doorsnede boven	: 6 cm.
Herkomst	: Frankrijk
Tijd	: begin 18e eeuw

Noten

1. L'Abbé P. Bidault - Les Potiers d'Etain de Mans 1976, pag. 69.
Ph. Boucaud/Cl. Frégnac - Les Etains 1978, pag. 34 en 36, nummer 26.

LITERATUUR OVER TIN
H.B. van WIJK

"Keur van tin uit de havensteden Amsterdam, Antwerpen en Rotterdam"

"Keur van tin 1979" staat op de rug van een ingenaaide catalogus met zilverkleurige (tinkleurige zou ik natuurlijk moeten zeggen) buitenkant. Met zo'n 350 bladzijden de meest uitvoerige Nederlandse tincatalogus ooit verschenen.

Het catalogus-deel toont en beschrijft 329 stuks tin, allemaal uit de drie genoemde steden (zij het soms onder voorbehoud van een vraagteken).

De zwart/wit foto's zijn van bescheiden afmeting maar dat is nauwelijks een belemmering om ten volle van de afgebeelde voorwerpen te genieten.

De catalogus valt open bij nr. 35 zgn. Brabantse kan, samengedrukt sferische buik heet het.... uitgezakte buik zou ik gezegd hebben en hoewel tinnen voorwerpen vaak menselijke trekjes vertonen (pronkzuchtige of bescheiden, glanzend of dof, nuttig of oogstrelend, inhoudsvol of overslank), toch een zeer esthetische aanblik.

In de totstandkoming van die tentoonstelling nu 15 jaar geleden heeft de toenmalige Tinclub een zeer groot aandeel gehad. Het voorwoord van voorzitter Dufour laat daarover ook geen misverstand bestaan.

Onder de genoemden is de heer B. Dubbe ook nu weer lid van het bestuur van onze Vereniging; hij verzorgde de inleiding waarin de verbondenheid van Holland met Zuidnederland werd aangegeven en bij de opsomming van het tentoonstellingscomité wordt hij coördinator archiefonderzoek genoemd.

Dat dat niet ten onrecht is, blijkt al uit het feit dat op 12 bladzijden tekst een notenopsomming van 46 stuks volgt.

Na een ongeveer 20-jarig bestaan en niet zolang na de tentoonstelling, heeft de tinclub opgehouden te bestaan. Hoe moet je je dat voorstellen "opgehouden te bestaan"? Eenvoudig, aldus de heer Dubbe, de secretaris schreef rond dat hij er mee stopte en dat was het dan.

In 15 jaar is er ook veel veranderd. Het museum Sterckshof bij Antwerpen is vorig jaar grondig veranderd en nu overwegend op zilver georiënteerd.

Van de grote tincollectie is nog slechts een bescheiden deel te zien en de gesuggereerde verbintenis tussen zilver en tin doet wat geforceerd aan.

Vanzelfsprekend is het een goede zaak dat musea trachten door steeds nieuwe initiatieven een stoffig imago te ontlopen, maar wat is het toch jammer dat dit soms uitdraait op een resultaat dat wel een ontkenning lijkt van de eerdere presentatie.

Museum Willet-Holthuysen in Amsterdam is een zeer intieme dependance van het Amsterdams Historisch Museum. Het is thans aan de beurt om grondig opgeknapt te worden en zal straks zijn stijlkamers ongetwijfeld in volle glorie tonen.

Ook het museum Boymans-van Beuningen is sterk veranderd. Hier kan de tinliefhebber en meer nog de liefhebber van ambachtskunst en die van archeologie zich wentelen in een overdaad aan harmonische vormgeving.

De nieuwe, schitterende uitbouw die beneden de collectie Van Beuningen-de Vrieze herbergt, vertoont in de voor wisseltentoonstellingen bestemde ruimte daarboven thans een prachtige glascollectie.

Deze tentoonstelling was aanleiding om Rotterdam Papers nummer 9 uit te geven. De negen boeken in deze reeks, begonnen in 1968, behandelen een scala van onderwerpen, die alle "a contribution to medieval archeology" leveren.

Als bijdrage nummer 8 aan de middeleeuwse archeologie kwam vorig jaar het deel uit over insignes en pelgrimstekens onder de titel "Heilig en Profaan", eveneens naar aanleiding van een tentoonstelling over dat onderwerp, met een keuze van 1.000 uit de ruim 3.000 insignes uit de collectie van de heer H.J.E. van Beuningen.

Ere wie ere toekomt, deze catalogus telt 342 bladzijden, ik had dus bijna mijn inleiding moeten herschrijven.

VRAAG en ANTWOORD
J.E. WUSTENHOFF

In het vorige nummer van "De Tinkoerier" heb ik de vraag gesteld of iemand van de lezers meer duidelijkheid kon verschaffen over het afgebeelde voorwerp (afb. 1), waarvan mij niet bekend was waarvoor het gediend kon hebben.

Tijdens een onderzoek in het "Boymans-van Beuningen Documentatie-Systeem Pre-Industriële Gebruiksvoorwerpen [c] 1989" kwam ik er toevallig achter dat het onderdeel van een inktstel is geweest en heeft gediend als kaarsen- of pennenstandaard. Het duidelijkst is dit te zien op een prent van Philips Velijn (1787-1836) (afb. 2).

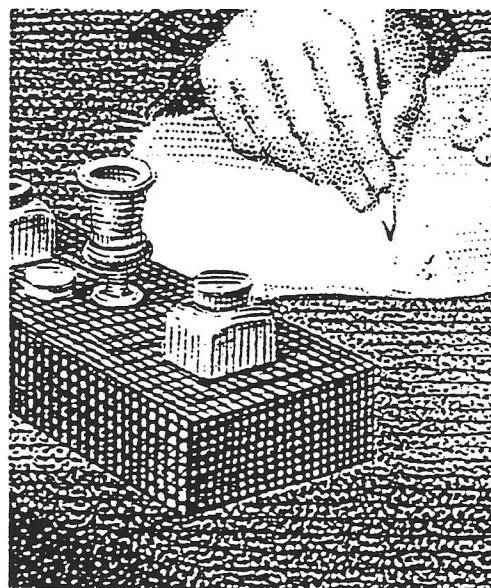
Ook Reinier Vinkeles (1741-1816) beeldt een dergelijke standaard, zij het van een iets afwijkend model, uit op zijn prent van de schrijvende "Lucretia Wilhelmina van Winter, geboren van Merken".

De eventuele kaars diende uiteraard voor het verwarmen van de lak waarmee de brief gezegeld kon worden.

Gezien de periode waarin bovengenoemde prenten ontstaan zijn, kan het voorwerp gedateerd worden in de tweede helft van de achttiende eeuw, derhalve ongeveer anderhalve eeuw later dan in de vraag gesuggereerd.

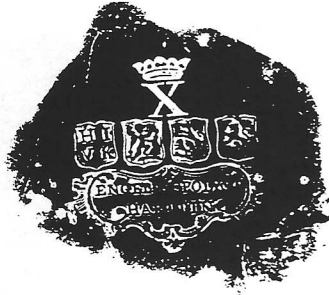
afb.1:
Kaarsen- of pennenstandaard.

afb. 2:
"Schrijvende heer" (detail)
Philips Velijn (1787-1836)

INGEZONDEN BRIEF
T.J. DANGIS

Naar aanleiding van het artikel, verschenen in "De Tin-koerier", Jaargang 2, nummer 1, juni 1994, "Zoeken naar Nederlandse meestermerken" door H.J.J. Leenen, gelieve hierbij een duidelijke afdruk te vinden van het merk toegeschreven aan Hendrik Jacobus van Kleef I.

Dit merk is geslagen op twee kraantjeskannen toebehorend aan de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel. Ik verkeer in de mening dat stijlkritiek een uitstekend instrument van het kennerschap is. Zeer eerbiedwaardig, maar erg subjectief en ontzettend gevaarlijk, niet uit te sluiten, maar wel met uiterste omzichtigheid te hanteren, en nooit als overwegend argument toe te passen. Hiermee rekening houdend, bestaat de mogelijkheid dat dit merk eveneens kan toebehoren, zowel aan:

Hendrik Jacobus van Kleef I, Rotterdam
geboren 1738; 1786 nog werkzaam

of wel aan:

Hendrik Jacobus van Kleef II
geboren 1779; overleden 1849 ¹⁾.

Voorbeelden van inktpotjes met stijlkenmerken Lodewijk XV, zijn ons bekend in België en die, eveneens uit de 19e eeuw zouden kunnen stammen; o.a. uit de werkplaatsen van:

Johannes Rijmenants, Brussel
geboren 1740; meester 1780; 1813 nog werkzaam ²⁾

en

Joannes Van Giesen, Brugge
geboren 1757; meester 1788; overleden 1827 ³⁾.

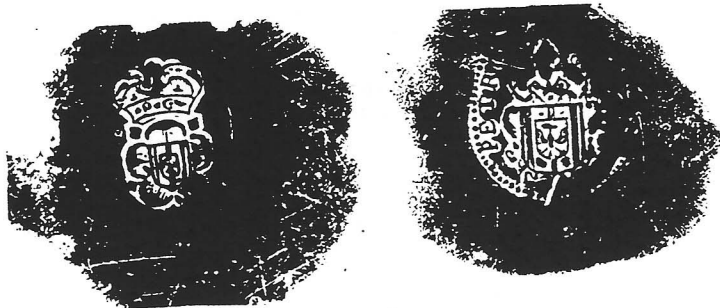
Betreffende de beschreven inktpot uit de Lodewijk XV periode met rococo invloeden en waarop maar een gedeeltelijk roosmerk met de letters "PG" voorkomt, moet opgemerkt worden dat die afkomstig is uit de werkplaats van:

Petrus Goddart te Mechelen
geboren 1743 of 1747
overleden ? of na 1803.

Het roosmerk is zeer onnauwkeurig en niet op werkelijke grootte weergegeven bij E. van Autenboer ⁴⁾.

Het is door mij teruggevonden op verscheidenene olie- en azijnstallen en op een paar tafelkandelaren rustend op een vierkantige voet.

Het roosmerk en het herkomstmerk waarin Sint Rombout met de vier staken staat afgebeeld en hierbij is gevoegd, komt voor op twee borden met vlakke rand.

Noten

1. B. Dubbe, Tin en tinnegieters in Nederland 1978
pag. 311, afb. 204; cum pag. 427.
2. T. Dangis, Tentoonstelling
Museum Het Gebied van Staden v.z.w.
Oud Tin 16e tot 19e eeuw uit de Vlaamse en
Waalse ontstaancentra 1986,
pag. 31, afb. 39
3. T. Dangis, Tentoonstelling
St. Dimpna- en Gasthuismuseum
Glans van oud tin 1994
pag. 63, afb. 132
4. E. van Autenboer, Het Mechelse Tingieters ambacht
pag. 116/117.

**KUNST- en ANTIEKHANDEL "HET KABINET"
J.F.H.H. BEEKHUIZEN**

**Nieuwe Spiegelstraat 49 - 1017 DD Amsterdam
Tel: 020 - 6263912 Fax: 020 - 6275905**

Deelnemer

Stand 130

*Een eikehouten engeltje met kaarsenhouder
Vlaams
18e eeuw*

**Specialist in Europees tin van de 15e tot en met de 19e eeuw
Onze collectie bevat verder:
Brons (vizzels), Delfts, Meubelen en Verzamelobjecten**

**J.F.H.H. BEEKHUIZEN
Makelaar en Beëdigd Taxateur "Antiek Tin"**